

Список використаної літератури

1. Користування Telegram в Україні за часи війни збільшилось у 8 разів. ДЕТЕКТОР МЕДІА. 17.06.2022.
URL: <https://ms.detector.media/sotsmerezhi/post/29684/2022-06-17-korystuvannya-telegram-v-ukraini-za-chasy-viyny-zbilshylos-u-8-raziv/>.
2. Кулеба А. Фонд Притули назвав суму донатів, зібраних за рік повномасштабної війни. 24 канал. 03.03.2023. URL: https://24tv.ua/skilki-groshey-zibrav-fond-prituli-za-rik-povnomasshtabnoyi-viyni_n2267040.
3. Мінреінтеграції: Понад 4 мільйони українців отримали грошову допомогу від міжнародних організацій. Урядовий портал. 21.12.2022.
URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minreintehratsii-ponad-4-miliony-ukraintsiv-otrymaly-hroshovu-dopomohu-vid-mizhnarodnykh-orhanizatsii>.
4. Федоров М. Дії 3 роки. Як Україна отримала місце у світовій історії цифровізації? Європейська правда. 14.02.2023.
URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/02/14/697034>.

*Андрій Калинів,
асистент кафедри радіомовлення і телебачення,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ТЕЛЕВІЗІЙНОГО РЕПОРТАЖУ НА ВОЄННУ ТЕМАТИКУ: ЕМОЦІЙНИЙ СКЛАДНИК

Телевізійний репортаж, зокрема на воєнну тематику, завдяки широкому спектру зображально-виражальних засобів, володіє потужним інформаційно-емоційним та аргументаційним потенціалом, адже транслює світу актуальну картину сучасних українських реалій. «Телевізійний репортаж – оперативний жанр преси, радіо, телебачення, в якому динамічно, з документальною точністю, яскраво й емоційно відтворюються картини дійсності у їх розвитку через безпосереднє сприйняття автора, що створює враження присутності самого читача, радіослухача, телеглядача на місці події» [3, с. 174]. Дослідниця А. Іващук вважає, що «сучасний репортаж – найбільш розгорнутий та емоційний жанр серед інформаційних жанрів, що потребує одночасно, з одного боку, документальності, суворого дотримання фактів життя, з іншого – емоційності, особистого сприйняття події, уваги до подробиць, факту, явища» [4, с. 8]. Розкриття авторської індивідуальності та стилю, зацікавленості в темі, спосіб викладу інформації та манера спілкування з глядачами, емоційність автора матеріалу є важливими факторами впливу на аудиторію. На важливості авторських рефлексій та емоцій, які є підґрунтям вдалого репортажу, наголошують представники польської школи репортажу М. Щигел і В. Тохман: «сьогодні репортаж не може бути лише простим звітом. Він має бути зануреним в особисті емоції та рефлексії автора. Весь секрет справжнього вартісного репортажу полягає у тому, що репортер не є диктофоном. Репортер збирає факти, зберігає кольори, враження, смаки, запахи, але перш за все емоції: людський страх, неспокій, жаль, лють, огиду» [9]. Автор навчального посібника «Репортаж: між фактами та емоціями» В. Павлів акцентує на тому, що «емоції в репортажі – це не емоції репортера, а передані ним емоції персонажів. Герої і події мають бути описані так, щоб викликати емоції читача / слухача. Під емоційністю репортажу маємо на увазі радше вміння автора співпереживати, співчувати своїм героям, не залишатися байдужим» [7, с. 61].

Військовий кореспондент Олег Корнієнко, описуючи свій досвід роботи в зоні бойових дій, стверджує: «кожен сюжет має свою складність, але людські долі – це

найважче» [6]. В контексті сучасних воєнних реалій журналісти повинні вміти працювати з героями, що мають травматичний досвід, володіти навичками сенситивного інтерв'ю. Оскільки під час документування воєнних злочинів є ризик отримати вікарну травму, медійники повинні бути емоційно компетентними, вміти плекати у собі психологічну резильєнтність, аби адекватно відображати реальну дійсність.

Дослідники воєнного телевізійного дискурсу зазначають: «Якщо в цілому інформаційним жанрам притаманне фактологічне відображення інформації з вкрапленням образних елементів, то для репортажу на військову тематику, навпаки, характерним є посилення зображально-виражальних засобів, оскільки достатньо деталізований емоційно насичений опис швидше потрапляє до свідомості реципієнта, краще запам'ятовується, викликає певні асоціації, стійкі стереотипи» [1]. Отже, емоційність, як інтегральна якість телебачення, є домінантним маркером репортажу, яка допомагає глядачеві зануритись в атмосферу події, грамотно розкодувати закладені автором сенси. «Емоційності досягають, з одного боку, через яскраві, насичені глибоким змістом зорові образи, з іншого – через публіцистично наснажене слово» [5, с. 38].

Візуальні та композиційні прийоми в журналістському тексті виконують функцію аргументації. За допомогою промовистого відео масштабних руйнувань, динамічних стендапів, синхронів людей, що пережили пекло окупації та тих, які зараз перебувають під обстрілами, інтерв'ю з військовими, кадрів вогню, диму, промовистих та емоційних лайфів, живих спостережень, природних інтершумів (на фоні постійно чути вибухи, лунають звуки обстрілів), багатого мовностилістичного інструментарію автор може докладніше представити описану реальність, передати атмосферу, динаміку, думки, мотиви, образи, внутрішні рефлексії героїв тощо, таким чином актуалізовано не лише «ефект присутності» глядача на місці знімання, а й «ефект співучасті», коли глядач співпереживає з героями репортажу, проникається емоціями автора. Наприклад: «Посеред усього жахіття іще працює крамниця... Здається, у цьому місті (Бахмуті – А.К.) головне не вижити, а просто не здуріти від голосних канонад» (1+1, 20.01.2023); «ось вона (кров – А.К.), ціна, яка платиться за українську свободу»; «до всього звикаєш, а до війни не звикнеш ніколи» (з інтерв'ю з парамедиками, 1+1, 13.07.2022); «все навколо здригається. Ми якраз дістаємося до звичайного паркану. Але ворожа артилерія не затихає. Доки ми в укритті, ворожа канонада тривала більше години» (ICTV, 17.01.23); «ми увесь цей шлях воюємо і воюємо. Навіть якщо помремо тут уже виграли, бо ми за цей час «нагребли» росіян більше...» (з репортажу з окопів біля Бахмута, Суспільне, 29.03.2023). Показовими є матеріали зі стражденного Маріуполя з реальним відео із «Азовсталі», синхронами військових та цивільних, некоментований репортаж з Маріуполя: живі емоційні кадри процесу масових захоронень загиблих, братські могили, розбомблені будинки, черги за питною водою, емоційні синхрони місцевих, репортажі з фронтів Мар'їнки, Бахмута, Авдіївки Донецької області. У матеріалі про роботу бойових медиків автор занурюється у відповідний контекст і показує глядачеві фрагмент реальності без прикрас, коли звучить лайка та продемонстровано багато природних емоцій, експресивного контенту. Особливими емоціями насичені кадри, на яких літній мешканець Авдіївки зі сльозами на очах кланяється своїй хатині, де прожив усе своє життя, і яку змушений з дружиною покинути через постійні обстріли.

Емоційне сприйняття матеріалу посилює деталізація в медіатексті, яка передає об'єктивну реальність, водночас надаючи контексту емоційної забарвленості. «Щоб показати подію в динаміці, репортерів необхідно у центр твору поставити найяскравіші та емоційно насичені моменти. У такому разі можна використовувати деталі-символи, що уособлюють важливу смислову одиницю події, явища, проблеми,

чи ті, які зумовляють асоціації. Часто вони відображають позицію журналіста до сказаного» [1, с. 144]. Показовими є окремі яскраві символічні деталі, на які звертають увагу оператори під час знімання: синьо-жовта стрічка, черевик, уламок ракети, спалена техніка окупантів, вціліла ікона на згарищі серед попелу, закривавлений брелок з логотипом Євросоюзу, кров, дитячі іграшки, самотні домашні тварини, які втратили своїх господарів тощо.

Для емоційної інтенсифікації повідомлення, для посилення його виразності використовують стилістичні засоби, які увиразнюють та естетизують медіатекст, роблять його динамічнішим, привертають увагу аудиторії, допомагають його автору розставити вдалі акценти. Застосування конкретних образних засобів корелює із характером комунікативної ситуації та створює відповідне емоційне тло матеріалу: «пекло в Бахмуті: як живе місто-привид», «пекельний Донбас», «ворожі боєприпаси впиваються в українську землю», «гуманітарна ситуація вкрай катастрофічна. Більше про це пекло в репортажі з передової», «навіть куполи церкви не обминуло рашистське смертоносне залізо». Відзначаємо також вживання репортерами емоційно-оцінних слів на позначення ідеології рашизму та російських окупантів: орки, рашисти, русня, російські терористи, російсько-терористичні війська, кремлівська орда, окупанти, загарбники, кремлівські прихвостні, путінські посіпаки та ін.

Сьогодні журналісти інформаційного мовлення як ніколи раніше емоційно включені в суспільно-політичний контекст країни. За допомогою такого ефективного комунікативного інструменту, як репортаж, медійники не лише повідомляють факти, а й емоційно проживають кожну історію та подію, яку висвітлюють. Ключовими в репортажі стають людські емоції, що детерміновано антропоцентричною парадигмою сучасних ЗМІ.

Список використаної літератури

1. Бикова О. Жанрово-стильова специфіка репортажів на військову тематику (за матеріалами збірки «Veni. Vidi. Scripsi. Війна. Життя de facto»). Український інформаційний простір. 2018. № 2. С. 134–144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrinfsp_2018_2_12.
2. Бурдіна Е. Прийом деталізації в українських інформаційно-публіцистичних телепроєктах. Вісник ХДАК. Випуск 49. 2016. С. 139–148.
3. Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості : підручник. Львів: ПАІС, 2004. 268 с.
4. Івашук А. Варіативність та взаємоперехід інформаційних жанрів у сучасній українській пресі : автореф. дис. канд. наук : спец. 27.00.04 «Теорія та історія журналістики». К., 2009. 17 с.
5. Лісневська А. Мистецтво телевізійного репортажу : навч.-метод. посіб. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка». 2013. 190 с.
6. Нежигай І. Корнієнко О. Міст між фронтом та далеким тилом: як бути воєнкором в Україні після 24 лютого. *Факти*. 2023. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20230216-mist-mizh-frontom-ta-dalekym-tylom-yak-butyyoeyenkorom-v-ukrayini-pislya-24-lyutogo-intervyyu/>.
7. Павлів В. Репортаж: між фактами та емоціями. Практичний посібник для журналістів. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2015. 120с.
8. Шутяк Л. Особливості українського художнього репортажу в контексті «нового журналізму». *Держава та регіони*. Сер. : Соціальні комунікації. 2014. № 1-2. С. 154-158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drsk_2014_1-2_32.
9. Щигел М. Репортаж – розповідь про те, що відбулося насправді. URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/4200>.